

заснування Пласту в Україні

Іван Чмола

Петро Франко.

Протягом 60 років на терені Західної України було зорганізовано понад 2,000 активно діючих осередків “Просвіти”, тобто читальні, в яких виголошено за цей час тисячі освітньо-культурних доповідей, поставлено сотки театральних п’єс та відбуто масу концертів і фестин на вільному повітрі. Увічнено провідних українських діячів та окремі історичні події пам’ятниками. При тому видано тисячі освітніх книжок, брошур на різноманітні освітні теми. На цій основі в 1873 році постало Наукове Товариство ім. Шевченка, а далі засновано Українське Педагогічне Товариство, зростають об’єднання “Сільського Господаря”, кооперативи, розвиваються спортивні організації: “Сокол” і “Січ”. Ці організації густою сіткою покрили терен Західної України. З поглибленням освіти відоридилася національна і політична свідомість народу.

В результаті цього культурно-освітнього руху в осени 1911 р. засновано “Пласт”. Перша пластова присяга, як вище сказано, відбулася 12-го квітня 1912 року, попри те, що насправді пластові гуртки створено незалежно один від одного Іваном Чмолою, Олександром Тисовським, Северином Левицьким, Петром Франком т.ін. “Пласт” створено на вірш світового скавтіну — організації молоді, яка виникла у Великобританії в 1907 році і з часом стала рухом молоді в усьому світі. Доля і недолі наших пластунів перепліталася з долею української нації. Хоча перші скавтські організації виникли на Східній Україні, то найбільшого поширення “Пласт” набув на західних українських землях, доки не був заборонений у 1929-1930 рр. тодішньої

польською владою, спочатку на Волині, а згодом й у Галичині. Пластуни змушені були продовжувати діяльність нелегально. Керівництво “Пласту” різко виступало проти колоніальної політики Польщі й Росії на українських землях і з цього приводу попало в неласку польських властей та російського

“Пласт” протиставлявся проти жорстоко-злочинних таких акцій, спрямованих проти українців, організованих урядом Польщі та різко критикував советський терор в Україні, за доконувані вбивства, арешти, голодомори й депортації українського населення. Головними засновниками “Пласту” були:

Одним із перших засновників Пласту, слід вважати Олександра Тисовського (Дрота), який народився 9-го серпня 1886 р. у селі Биків на Львівщині. Був він доктором біологічних наук. У 1911-1939 рр. вчитель природознавства в Академічній Гімназії у Львові. У 1920-1924 рр. професор Українського Тасмного Університету у Львові. Був членом НТШ та професором Українського Державного Університету ім. Івана Франка у Львові (1939-1941 рр.). У 1944 емігрував до Австрії, де помер 29-го березня 1968 року. Організував перший пластовий гурток в Академічній Гімназії у Львові (1911) а 12-го квітня 1912 року провів з пластунами “Першу Пластову Присягу”. Автор книжок: “Пласт” (1913) і “Життя в Пласті” (1921) а також “Пластового обігу”. У 1918 і 1924 рр. обраний головою Головної Пластової Ради. Опрацював схему організації та виховну систему Пласту.

Другою заслуженою статтю в “Пласті” є Іван Чмола, 6-го березня 1892 року в м. Солотвин на Івано-Франківщині; страчений органами НКВД 27-го червня 1941 року, в Дрогобичі, на Львівщині. З початку освітньої, а згодом

військової організації. Восени 1911 р. він — осавул першого Товариства УСС у Львові (кошовий — д-р В. Старосільський). Завданням гуртка було, передусім, військове виховання і вишкіл української молоді для майбутньої збройної боротьби за самостійну Україну. Заснував і виконував обов’язки

1922-1930 рр. вчитель історії, географії та фізкультури в яворівській гімназії. В 1931-1936 рр. співробітник у Науково-Дослідному Інституті Прикладної Хемії у Харкові. У 1936-1939 рр. вчитель гімназії в Яворові. Член НТШ, декан Товарознавчого Українського Державного Інституту Радянської Торгівлі

Закриття ЮМІТЗ з нагоди святкування 100-ліття Пласту. Львів (світлина Юрій Гладкий).

самодержавства. Саме тоді українцям заборонено працювати на державних посадах і майже зліквідовано українське шкільництво. В польській займанщині на Львівщині з 2,435 шкіл з українською мовою викладання залишилося в 1934 році 457, і це були школи чотирьохкласні. На Волині з 500 шкіл залишилося 6 шкіл, чотирьохкласних. В 1930 році проваджено пацифікацію, в 1938 році винищено українські православні церкви, застосовано дику польонізацію українського населення. Звичайно,

військовий діяч, педагог, один із основоположників українського “Пласту” та Січового Стрільського руху, організатор Куреня Українських Січових Стрільців у Києві, полковник, комендант куреня, а потім коша УСС. Його батько, Симеон, був суддею, мати (на ім’я Кароліна) походила з сім’ї німецьких купців Бундліч. По закінченні гімназії у Перемишлі, вступає на філологічний факультет Львівського Університету. Ще будучи студентом, І. Чмола ініціював і першим почав реалізувати ідею створення української

зв’язковою 17-го Куреня юнаків ім. М. Драгоманова у Яворові. Вважається найвищим пластовим діячем.

Третім діячем “Пласту” є Петро Франко. Народився 21-го червня 1890 року у Нагуєвичках, Дрогобицького району Львівської області (син письменника Івана Франка). Абсолювент Львівського Політехнічного Інституту. У 1911-1914 рр. вчитель фізичної культури у львівській гімназії. Був сотником УСС (1918-1920 рр.) та начальником в Українській Галицькій Армії. У

у Львові (1939-1941 рр.). З початком советсько-німецької війни у червні 1941 р. арештований чекістами, загинув 28-го червня 1941 року при спробі втечі на станції Прошова біля Тернополя. Організував пластові гуртки у Львові (1911), написав “Пластові гри і забави” (1913). Збирав фольклорно-етнографічні матеріали та писав оповідання доки “Пласт” не був заборонений у 1929-1930 рр. тодішньою польською окупаційною владою. Співпрацював

(Продовження на ст. 24)